

HET AGRARISCH BEDRIJF IN VERANDEREND PERSPECTIEF

Karel van Bommel

Het traditionele beeld bij een agrarisch bedrijf is het gezinsbedrijf, waarbij de eigenaar op de boerderij woont en daar met gezinsleden de boerderij runt. Deze bedrijfsorganisatie is ook de insteek bij de Europese subsidies. Er wordt uitgegaan van een één-op-één-relatie boer-boerderij. Er zijn diverse ontwikkelingen gaande waardoor dit beeld steeds verder van de werkelijkheid komt te staan:

- Schaalvergroting: technologische ontwikkelingen en betere informatievoorzieningen leiden tot een hogere arbeidsproductiviteit en een grotere optimale omvang van het bedrijf. Sommige boeren hebben hiervoor andere boerderijen erbij gekocht, zelfs in andere landen;
- Verticale integratie: sommige bedrijven integreren het bedrijf met verbonden schakels, zoals opfok bij varkenshouderij;
- Diversificatie: sommige bedrijven richten zich op nichemarkten zoals huisverkoop, agrotourisme of groene en blauwe diensten;
- Nevenactiviteit: het bedrijf wordt parttime gerund en het belangrijkste deel van het inkomen wordt buiten het bedrijf verdiend.

Wat is een bedrijf?

Deze trends zijn niet (allemaal) nieuw. Parttime bedrijven hebben altijd al bestaan en huisverkoop is bijvoorbeeld bij fruitbedrijven altijd al de gewoonste zaak van de wereld geweest. De ontwikkelingen leiden wel tot de vraag: Wat is nou eigenlijk een agrarisch bedrijf? Is een melkveebedrijf die 51% van het inkomen uit agrotourisme haalt een melkveebedrijf, of zelfs een boerderij? In de nationale rekeningen zou het als een toeristisch bedrijf worden getypeerd. Als een Nederlands fokvarkensbedrijf 50 kilometer verderop een mestvarkensbedrijf koopt, wordt het dan één bedrijf, of zijn het er dan twee? En wat als dat gekochte bedrijf in België ligt? En is een boer van 75 jaar, die 80% van zijn inkomen uit zijn pensioen haalt, nog wel een agrariër? En als iemand nou 40 jaar is en 80% van zijn inkomen van buiten bedrijf komt? En bij 110%, waarbij hij 10% als verliescompensatie gebruikt en geniet van het leven op het platteland?

Bij gebruik van statistieken is het noodzakelijk om de achtergronden en gehanteerde definities te kennen. In het vernieuwde Bedrijven-Informatienet van het LEI wordt een bedrijf als volgt gedefinieerd:

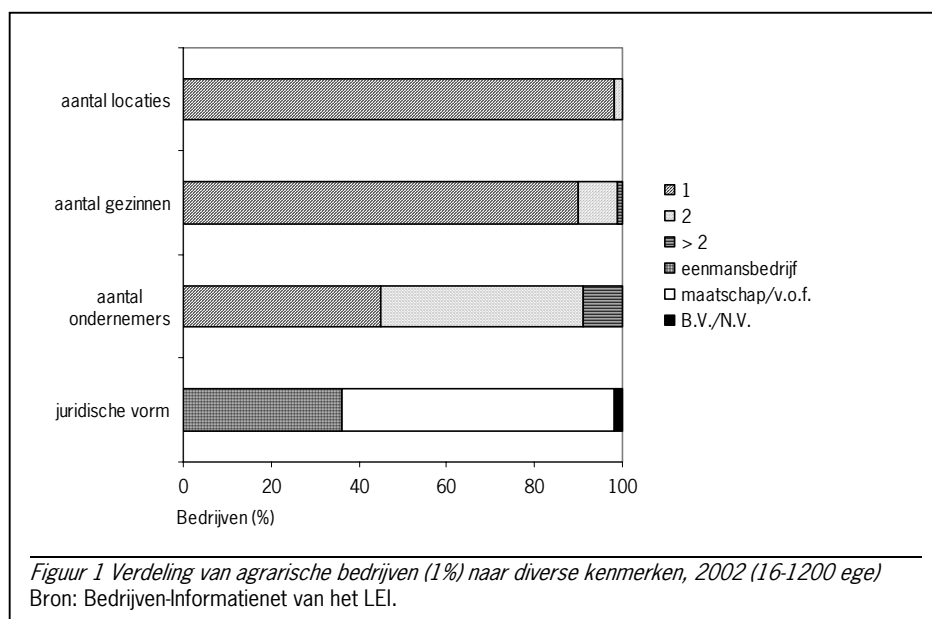
Een bedrijf:

- is op één of meerdere locaties gevestigd;
- heeft in ieder geval één agrarische bedrijfsactiviteit, maar kan er meerdere hebben, zowel agrarisch als niet-agrarisch;
- heeft één of meerdere eigenaars;
- heeft een juridische structuur (bijvoorbeeld B.V., maatschap, eenmansbedrijf)
- onderhoudt één of meerdere huishoudens;
- biedt arbeid aan personen. Dit kunnen zowel eigenaren, familieleden als externe arbeidskrachten zijn.

Bovenop deze definities gelden dan nog de restricties voor de steekproefpopulatie: alleen bedrijven uit de CBS-Landbouwtelling, die tussen 16 en 1.200 Europese grootte-eenheden (ege) groot zijn, worden gerepresenteerd. De eigenschappen van een bedrijf kunnen in de loop van de tijd veranderen. Jaarlijks verandert bijvoorbeeld bij ongeveer 10% van de bedrijven de juridische situatie, vooral door in- en uittreding en jaarlijks stopt ongeveer 4% van de bedrijven.

Enkele cijfers

De meeste bedrijven produceren op één locatie en het is in veel gevallen (90%) één gezin waarvoor een bedrijf een inkomen op moet leveren, maar de verscheidenheid in aantal ondernemers en juridische vormen is groot. Bij ongeveer 45% van de bedrijven is één ondernemer aanwezig, terwijl één op de tien bedrijven meer dan twee ondernemers heeft (figuur 1). Het aantal externe arbeidskrachten ligt de laatste jaren op ongeveer 30% terwijl het in 1995 nog op 22% lag. Ongeveer één op de drie bedrijven staat te boek als een eenmansbedrijf, terwijl bijna 60% als maatschap of v.o.f. wordt gerund.

Meer informatie:

Rapport 8.04.03 *PACIOLI 12; Income Issues in Farm Households and the Role of the FADN*